

Renmarkskommittén

N 2021:02

Huvudsekreterare

Lisa Englund Krafft

lisa.englund.krafft@regeringskansliet.se

**PM 25 – Handlingslinje 2.1: allmänna incitament för samebyarna
att själva upplåta**

Innehåll

1. Rättsliga utgångspunkter	2
2. Handlingslinje 2.1	3
3. Övergripande om möjliga konsekvenser av handlingslinjen.....	4
3.1 Förvaltning av viltstam och fiskbestånd	4
3.1 Samebyarna	4
3.2 Andra eventuella rättighetshavare	6
3.3 Fiskare och jägare som inte är medlemmar i samebyn.....	6
3.4 Näringslivet	6
3.5 Samefonden.....	6
3.6 Löpande upplåtelser på mark under statens omedelbara disposition	6
3.7 Fortifikationsverkets mark	6
3.8 Naturskyddsområden och nationalparker.....	7
3.9 Kostnader för staten	7
3.10 Övriga konsekvenser	7

1. Rättsliga utgångspunkter

I kommitténs uppdrag ligger att bedöma inom vilka delar av den mark som står under statens omedelbara disposition i lappmarkerna och på renbetesfjällen som samebyar i förhållande till staten genom urminnes hävd har ensamrätt att upplåta fiske och småviltsjakt.

En sådan analys redovisas när det gäller lappmarkerna i PM 18 – *Samebyars rätt grundad på urminnes hävd till jakt och fiske i Lappland*. Sekretariatets slutsats utifrån denna är att motsvarande bedömning som för Girjas kan göras i hela Lappland för den mark som står under statens omedelbara disposition. Analysen utmynnar i bedömningen att staten bör räkna med att samebyar på mark under statens omedelbara disposition skulle anses ha motsvarande rätt som Girjas om saken togs till en rättslig prövning. Analysen bygger på det material som sekretariatet haft tillgång till och redovisat i PM 18.

Denna bedömning bildar utgångspunkt för denna promemoria. Skulle kommittén göra en annan prognos över hur domstolarna skulle komma att bedöma det historiska materialet i ljuset av Girjasdomen kommer sekretariatet givetvis att skapa en ny promemoria som anpassas efter kommitténs egen analys.

När det gäller renbetesfjällen är analysen inte klar. I denna del återkommer sekretariatet.

2. Handlingslinje 2.1

Handlingslinjens innebörd:

På mark under statens omedelbara disposition där utredningen bedömer att samebyarna har en hävdvunnen ensamrätt gentemot staten att upplåta fiske och jakt kodifieras denna rätt i rennäringslagen.

Samtidigt föreslås allmänna åtgärder som kan utgöra incitament för samebyarna att upplåta fiske och jakt.

Handlingslinje 2.1. innebär, liksom den ”rena” Handlingslinje 2, att de rättigheter som i juridiskt hänseende bedöms föreligga kommer till uttryck i lag.

Staten behöver dock inte stanna vid detta. Bedöms allmänhetens tillgång till fiske och jakt som ett angeläget allmänt intresse kan åtgärder därutöver vidtas för att underlätta sådan tillgång.

Handlingslinje 2.1 bygger på en frivillig modell med innebörden att staten vidtar åtgärder i syfte att underlätta och ge incitament för samebyarna att mot förutsebara villkor upplåta fiske och jakt till allmänheten.

Flera sådana åtgärder kan övervägas. Som exempel kan nämnas riktat ekonomiskt stöd till samebyn för uppbyggnad och förvaltning av en administration för upplåtelser, eller att det allmänna på annat sätt erbjuder stöd i den praktiska administrationen. Det kan vidare handla om statlig subventionering för att säkerställa att upplåtelser kan ske till priser som motsvarar dem som gäller i dag, samtidigt som samebyn kan ges marknadsmässig ersättning för sina upplåtelser.

Viss begränsning i vilka stödåtgärder som kan vidtas kan finnas i EU:s statsstödsreglering. Skulle kommittén välja att gå vidare med detta handlingsalternativ behöver detta analyseras i särskild ordning.

3. Övergripande om möjliga konsekvenser av handlingslinjen

Eftersom Handlingslinje 2.1 bygger på samma utgångspunkt som Handlingslinje 2 – att samebyn bestämmer om, i vilken utsträckning och på vilka villkor fiske och jakt ska upplåtas – blir konsekvensanalysen snarlik den som redovisas i PM 24 – *Handlingslinje 2 Kodifiering av samisk upplåtelse rätt*. Nedan beskrivs därför endast det som kan finnas anledning att beröra särskilt utifrån handlingslinjens innehåll.

3.1 Förvaltning av viltstam och fiskbestånd

I samtliga handlingslinjepromemorior kommer en redovisning behöva göras av förvaltningen av fjällens viltstam och fiskbestånd och i vilken mån denna kan påverkas av vem som hanterar upplåtelse rna av fiske och jakt.

Detta kräver en analys av de beståndsdelar som bygger upp rådande reglering av förvaltningen av viltstam och fiskbestånd, liksom av vem som ansvarar för vad. Ett arbete med detta pågår inom sekretariatet, med behändigt bistånd från kommitténs länsstyrelse-expert. Eftersom detta är en mycket viktig del och vi ännu inte är helt i hamn har vi valt att lämna denna del utestående inför detta sammanträde. Vi planerar i stället för att ägna förvaltningen särskild uppmärksamhet vid internatet i juni.

3.1 Samebyarna

Samebyn behöver inte gå till domstol för att hävda sin rätt

Se PM 24 – *Handlingslinje 2: kodifiering av samisk upplåtelse rätt*.

Betesro

Se PM 24 – *Handlingslinje 2: kodifiering av samisk upplåtelse rätt*.

Skydd för egen jakt

Se PM 24 – *Handlingslinje 2: kodifiering av samisk upplåtelse rätt*.

Säkerställa viltstammens storlek

Se PM 24 – *Handlingslinje 2: kodifiering av samisk upplåtelse rätt*.

Intäkter av upplåtelse r

Se PM 24 – *Handlingslinje 2: kodifiering av samisk upplåtelse rätt*.

Administration

Av Handlingslinje 2.1 följer att staten släpper förvaltningen av fiske- och jaktupplåtelser på statligt disponerad mark. I stället blir det, liksom på privat mark, den som förvaltar fiske- och jakträtten som beslutar om upplåtelser om inget annat har överenskommit (t.ex. genom anslutning till viltvårdsområde), det vill säga samebyarna.

Upplåtelse av fiske och jakt förutsätter viss administration, särskilt om den ska ske av större omfattning. För försäljning, avlysning m.m. finns visserligen möjlighet att sluta avtal om digitala tjänster för upplåtelse. T.ex. använder både länsstyrelsen och Girjas sameby tjänsten Nature-IT för sina fiske- och jaktupplåtelser. Ett avtal med en sådan tjänst förutsätter dock ett visst förberedelsearbete, t.ex. för att bestämma vilka villkor som ska gälla för upplåtelser. Tjänsten kräver också löpande administration, som exempelvis uppdateringar med anledning av renhjordens förflyttningar osv.

Handlingslinje 2.1 kan innefatta att staten, för att allmänhetens fiske- och jaktmöjligheter inte ska hindras av administrativa skäl, bidrar vid upprättandet av en struktur för hanteringen av upplåtelser. Det skulle i så fall minska den administrativa bördan hos samebyn.

För att kostnader för administration inte ska landa på köparna av fiske och jakt – fiskare och jägare – kan också övervägas någon form av subvention från statens sida. Detta förutsätter dock att lagstiftaren bedömer att tillgången till fiske och jakt är ett så viktigt allmänt intresse att det vore lämpligt att skattebetalarkollektivet står för en sådan subvention. Ur strikt nationalekonomisk synvinkel vore det i annat fall lämpligast att fördela kostnaderna för upplåtelser mellan samebyn å ena sidan och jägarna och fiskarna å andra sidan.

Det kan noteras att det inte finns något i Handlingslinje 2.1 som hindrar samebyn att genom avtal helt avhända sig upplåtelsena. Flera samebyar skulle t.ex. kunna gå ihop för att skapa en gemensam administration.

Man kan också tänka sig ett scenario där samebyn avtalar t.ex. med en privat aktör som mot viss andel i vinsten upplåter fiske och jakt på samebyns område till marknadsmässigt pris. Ett sådant avtal skulle kunna föras med villkor om t.ex. att upplåtaren ska avlysa fiske och jakt på samebyns begäran.

3.2 Andra eventuella rättighetshavare

Se PM 24 – *Handlingslinje 2: kodifiering av samisk upplåtelse rätt.*

3.3 Fiskare och jägare som inte är medlemmar i samebyn

Möjligheterna att jaga och fiska

Se PM 24, med tillägget att åtgärder från statens sida för att underlätta och ge incitament för upplåtelser på ett allmänt plan rimligen skulle öka allmänhetens möjligheter att jaga och fiska i fjällen. Eftersom Handlingslinje 2.1 innebär att varje sameby själv beslutar och varje sameby lyder under egna förhållanden finns det dock skäl att utgå ifrån att det kommer att förekomma lokala variationer.

Särskilt om kostnader för att jaga och fiska

Se PM 24, med det tillägget att om staten skulle välja att gå in med subventioner skulle det naturligtvis bidra till att hålla kostnaderna för fiske och jakt på en nivå som underlättar allmänhetens tillgång.

Förutsebarhet

Se PM 24 – *Kodifiering av samisk upplåtelse rätt.*

3.4 Näringslivet

Se PM 24, med tillägget att åtgärder från statens sida för att underlätta och ge incitament för upplåtelser på ett allmänt plan rimligen skulle öka allmänhetens möjligheter att fiska och jaga i fjällen. Eftersom Handlingslinje 2.1 innebär att varje sameby själv beslutar och varje sameby lyder under egna förhållanden finns det dock skäl att utgå ifrån att det kommer att förekomma lokala variationer.

3.5 Samefonden

Se PM 24 – *Kodifiering av samisk upplåtelse rätt.*

3.6 Löpande upplåtelser på mark under statens omedelbara disposition

Se PM 24 – *Kodifiering av samisk upplåtelse rätt.*

3.7 Fortifikationsverkets mark

Se PM 24 – *Kodifiering av samisk upplåtelse rätt.*

3.8 Naturskyddsområden och nationalparker

Se PM 24 – *Kodifiering av samisk upplåtelse rätt.*

3.9 Kostnader för staten

För statskassans del innebär Handlingslinje 2.1 att staten inte behöver stå för kostnader för domstolsprocesser, vilket för statens del skulle utgöras av dels egna och eventuellt också samebyarnas ombudskostnader, dels kostnader för ökad belastning på domstolsväsendet.

Däremot uppkommer kostnader för att kompensera Samefonden för uteblivna intäkter (om man väljer att göra detta), för kompensation till jägare/fiskare som ingått längre avtal om upplåtelser på statens mark, samt för stöd till samebyarna för uppbyggnad av organisation för administration och förvaltning av upplåtelseverksamheten.

Eventuellt uppkommer även kostnader för subventioner av fiske- och jaktupplåtelser om staten väljer att göra det för att undvika kraftiga prisstegringar. Detta förutsätter dock, som angetts, att lagstiftaren bedömer att tillgången till fiske och jakt är ett så viktigt allmänt intresse att det vore lämpligt att skattebetalarkollektivet står för en sådan subvention. Ur strikt nationalekonomisk synvinkel vore det i annat fall lämpligast att fördela kostnaderna för upplåtelser mellan samebyn å ena sidan och jägarna och fiskarna å andra sidan.

Det går inte att i det här skedet säga något om storleken på dessa kostnader.

3.10 Övriga konsekvenser

Särskilt om lokala spänningar

Se PM 24, med tillägget att handlingslinje 2.1 innebär hela ansvaret för allmänhetens tillgång till fiske och jakt inte läggs på samebyarna. I stället tar staten en viss del av ansvaret, genom särskilda åtgärder för att underlätta och ge incitament för upplåtelser. Det kan i viss mån förebygga spänningar som annars kan uppstå.

Slutligen kan sägas att det allmännas företrädare vid samtliga handlingslinjer kan påverka konfliktläget, såväl lokalt som regionalt. Centrala makthavare kan genom sitt agerande och sätt att framföra kritik eller stöd i olika hänseenden spä på motsättningar likväl som gjuta olja på vågorna.